

Geachte indiener van een reactie op de ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050,

Op 3 december j.l. heeft het Bestuurlijk Overleg Waddengebied ingestemd met de Agenda voor het Waddengebied 2050 en de Nota van Antwoord. De Tweede Kamer is hierover op 11 december 2020 geïnformeerd ([klik hier voor de Tweede Kamer brief](#)).

Op basis van de reacties die zijn ontvangen tijdens de internetconsultatie die plaatsvond van 10 juli tot en met 14 september en de bestuurlijke consultatie is:

- de Agenda voor het Waddengebied 2050 (Agenda W2050) op enkele punten aangepast, en
- is een Nota van Antwoord (NvA) opgesteld.

In hoofdstuk 2 van de NvA leest u hoe er met de ontvangen reacties is omgegaan. In hoofdstuk 5 treft u een tabel aan met een samenvatting van elke reactie en het antwoord op deze reactie.

Webinar over Nota van Antwoord

Om deze NvA toe te lichten organiseert de programmaorganisatie van de Agenda W2050 voor alle indieners van de reacties een webinar op donderdag 7 januari 2021 a.s. van 19.00 tot 21.00 uur.

Het **webinar start om 19.00 uur** met een algemene introductie en toelichting.

Vervolgens kunt u in twee rondes een deelthema bijwonen. Hierbij gaan we meer gericht in op de antwoorden op dit deelthema. De volgende deelthema's komen aan bod.

Ronde 1 (19.25 - 20.05 uur):

- Governance en overig
- Visserij
- Landbouw
- Havens en bedrijven, *waaronder bereikbaarheid van havens*

Ronde 2 (20.10 - 20.50 uur):

- Natuur en Milieu
- Kustgemeenten
- Eilandgemeenten, *waaronder bereikbaarheid van eilanden*
- Energie

U bent vrij in uw keuze om alleen de algemene introductie te volgen en/of ook aan één of twee deelthemabijeenkomsten deel te nemen. De bijeenkomst wordt afgesloten met een korte plenaire online terugkoppeling uit alle deelsessies.

Aanmelden vóór maandag 5 januari 2021

- U kunt zich **hier aanmelden** voor de algemene introductie en/of voor één van de of beide online deelovereenkomsten op 7 januari a.s.

Indien u niet aanwezig kunt zijn, of als u één of meerdere collega's wilt uitnodigen voor de webinar, dan kunt u deze uitnodiging aan hen doorsturen. Zij dienen zich op eenzelfde wijze aan te melden.

Met vriendelijke groet,

Regieteam Waddengebied 2050

Hoofdpijnenverslag van de internetconsultatie
Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050
(Internetconsultatie van 10 juli tot en met 14 september 2020)

Het ministerie van IenW bereidt, samen met andere overheden en regionale partijen, de Agenda voor het Waddengebied 2050 (Agenda) voor. De Agenda bevat handelingsprincipes en ontwikkelstrategieën en een doorkijk naar het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 (Uitvoeringsprogramma). De Agenda richt zich op het Waddengebied: Waddenzee, Waddeneilanden, Noordzeekustzone boven de eilanden en de vaste wal langs de Waddenzee. Afhankelijk van de opgave strekt de beleidsmatige invloedssfeer zich meer of minder ver uit.

De ontwerp-Agenda is relevant voor:

- Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen
- Inwoners
- Bedrijfsleven
- Natuur- en milieuorganisaties

Doel van de Regeling

De Waddenzee is een van de mooiste natuurgebieden van Nederland. De natuurwaarden en het unieke open landschap zijn van nationaal en internationaal belang. De Waddenzee heeft dan ook niet voor niets de status van Werelderfgoed. Tegelijkertijd leiden nieuwe ontwikkelingen op het gebied van onder andere klimaatverandering, energietransitie, economische ontwikkeling en recreatie tot nieuwe opgaven en kansen. In de Agenda worden de verschillende opgaven in het gebied verbonden. De hoofddoelstelling voor de Waddenzee, "een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap", is en blijft het rijksbeleid. Omdat de Waddenzee onderdeel is van het grotere Waddengebied, wordt ook het perspectief geschetst voor het Waddengebied, voor zover dat verband houdt met de hoofddoelstelling voor de Waddenzee.

Het doel van de Agenda is te komen tot een gezamenlijk richtinggevend en integraal perspectief op de ontwikkeling van het Waddengebied van het Rijk en de provincies samen met gemeenten, waterschappen, natuurorganisaties en het bedrijfsleven. De Agenda leidt er niet toe dat taken of bevoegdheden worden overgedragen. Iedere partij heeft een eigen rol en verantwoordelijkheid, maar partijen hebben elkaar wel nodig. De partijen werken de strategieën zelf uit in hun eigen beleid en regelgeving.

De Agenda moet worden gezien als een beleidskader dat zelfbindend is voor de organisaties die de Agenda via een instemmingsverklaring onderschrijven: deze organisaties zorgen voor de doorwerking van de Agenda in relevante beleidsvisies, uitvoeringsprogramma's en het beheer. Op nationaal niveau zijn de hoofddoelstelling voor de Waddenzee en de doelstelling voor het Waddengebied opgenomen in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Het ruimtelijk instrumentarium dat nu is vastgelegd in de Structuurvisie Waddenzee gaat over naar het Besluit kwaliteit

leefomgeving (Bkl). Beheerplannen van het Rijk zijn of worden onderdeel van het Nationaal Waterplan en het Nationaal Waterprogramma. Daarmee blijft de bescherming van de Waddenzee geborgd. Ook regionale overheden dragen zorg voor de doorwerking in hun beleid en regelgeving.

De Agenda vertaalt nieuwe ontwikkelingen en opgaven in uitvoeringsstrategieën. De Agenda bevat een doorkijk naar het Uitvoeringsprogramma. Het Uitvoeringsprogramma biedt de betrokken partijen de mogelijkheid om op basis van de uitvoeringsstrategieën gezamenlijk (nieuw) beleid te implementeren, maatregelen te nemen, beheer uit te voeren en te investeren in integrale gebiedsontwikkeling in het Waddengebied. Het Uitvoeringsprogramma bevat ook als onderdeel de bundeling van krachten op het vlak van onderzoek en innovatie.

De internetconsultatie

Het doel van de consultatie is belanghebbenden te informeren en hen de mogelijkheid te bieden om te reageren op de ontwerp-Agenda.

Het Bestuurlijk Overleg Waddengebied neemt in het najaar het besluit over de definitieve Agenda mede op basis van de uitkomsten van de consultatie. In een 'Nota van Antwoord' bij de Agenda wordt opgenomen of en op welke wijze de reacties in de definitieve Agenda of in het bijhorende Uitvoeringsprogramma worden meegenomen. Na vaststelling wordt de Tweede Kamer per brief geïnformeerd over de definitieve Agenda.

De reacties

Er kon worden gereageerd op deze regeling en de toelichting. Er zijn in totaal reacties van 43 indieners binnengekomen. Hiervan zijn er 39 openbaar. De indieners kunnen grofweg worden ingedeeld in een aantal groepen van belanghebbenden, te weten:

- **Landbouw** (ca 35% van de indieners), waaronder De Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV), Nederlandse Aardappel Organisatie, Coöperatie Agrico, HCPZ, LTO, NMV.
- **Visserij** (ca 19% van de indieners), waaronder VisNed, de Nederlandse Vissersbond, Garnalenvissersbond, Sportvisserij Nederland, Arenicola BV, Zeepierhandel Rotgans.
- **Bewoners** (ca 16% van de indieners), waaronder Vereniging behoud Ameland cultuur, HAZ, Juttersvereniging Ameland, vereniging dorpscommissie Eierland, Stichting ons Schellerland.
- **Havens en bedrijven** (ca 27% van de indieners), waaronder: bedrijfsleven Texel en Den Helder, Port of Harlingen, Port of Den Helder, Getijdencentrale Waddenzee, Verbond Vaarrecreatie Waddenzee, Paracentrum Texel.
- **Natuur en Milieuorganisaties** (ca 3% van de indieners), waaronder: Waddenvereniging, IJsselmeervereniging en een gezamenlijk reactie van Natuurmonumenten, Het Groninger Landschap, It Fryske Gea, Landschap Noord-Holland, Vogelbescherming Nederland en Stichting WAD.

1. Algemeen beeld van de reacties

De reacties op de internetconsultatie zijn divers. De verschillende belangengroepen reageren, op

hoofdpijnen, elk vanuit hun eigen specifieke interessegebied. De rode draad door de consultatie ziet er als volgt uit:

- **Algemeen:** Het doel en de opzet van de Agenda worden over het algemeen aangemoedigd en onderschreven. Wel is er een breed gedragen beeld dat de natuur op de Wadden achteruitgaat, ondanks alle maatregelen en intenties.
- **Bewoners** maken zich vooral zorgen over het kleinschalig historisch medegebruik en de achteruitgang van de natuur door o.m. delfstoffenwinning en recreatie.
- **Natuur- en milieuorganisaties** geven overwegend aan de Agenda te vrijblijvend te vinden en een visie te missen.
- **Landbouw en visserij** zijn met name van mening dat hun belangen ondergeschikt worden gemaakt aan de natuurwaarden
- **Havens en bedrijven** benadrukken het belang van bereikbaarheid, recreatie en toerisme.

Hiernaast stellen de verschillende indieners verduidelijkende vragen en geven zij aanwijzingen en adviezen. Hierbij wordt onder meer ook gewezen op het belang van het beter betrekken van partijen bij de uitwerking van de Agenda.

Daarnaast zijn de percepties van de verschillende indieners onderling ook soms tegenstrijdig met elkaar. De belangrijkste voorbeelden hiervan zijn:

- Enerzijds wordt het streven naar een integraal perspectief op de ontwikkeling van het Waddengebied positief bevonden, anderzijds wordt gevreesd dat dit ten koste kan gaan van de leefbaarheid en gewoontes van de inwoners van dit unieke gebied.
- Enerzijds wordt aangegeven dat de natuurwaarden te veel prevaleren boven de gebruikswaarden, terwijl anderzijds wordt vastgesteld dat de natuurwaarden desondanks zijn achteruitgegaan.
- Enerzijds wordt opgemerkt dat recreatie en toerisme v.w.b. de Waddeneilanden nog steeds de belangrijkste economische sector is zonder aantasting van de eigen unieke waarden, anderzijds wordt gevreesd dat cultuur en leefbaarheid van de eilanden door toerisme onder druk komt te staan.

2. Hoofdpijnen van de meest toonaangevende inhoudelijke reacties

Hieronder volgen de meest toonaangevende reacties in hoofdpijnen. De reacties geven uitsluitend de mening van de indieners weer.

Bewoners

Medegebruik

- De mogelijkheid tot gepast medegebruik spreekt de bewoners aan, maar zij vragen zich af wat gepast is en wie dit bepaalt. De bewoners vragen zich af of de leefbaarheid, het menselijk medegebruik en de vrijheid van de bewoners van de eilanden niet nog meer onder druk komen te staan
- De bewoners kunnen zich over het algemeen vinden in de tekst betreffende het rekening houden met de specifieke situatie op de Waddeneilanden. Zij vragen zich wel af hoe er is

besloten in bepaalde vraagstukken waarbij dit principe is toegepast. Vele activiteiten zijn al vergund die strijden met het hoofdoel van de Structuurvisie Waddenzee.

- Opgemerkt wordt dat de Waddentoets, een ingesteld instrument om regelgeving te toetsen op uitwerking wetgeving etc bij Waddengemeentes, niet wordt genoemd.
- Inwoners vragen zich in het kader van de nevenschikking af aan de hand van welke keuze-indicatoren besluiten in dit verband kunnen worden genomen? Inwoners geven aan vaker betrokken te zijn bij inspraak waarbij later blijkt dat de natuur altijd voorrang heeft. Als voorbeeld wordt genoemd de afsnijding van de 2^e bocht van de vaargeul Ameland-Holwerd die er niet komt vanwege natuurwaarden.

Achteruitgang natuur

- Er gebeurt volgens de bewoners te weinig tegen de achteruitgang van de natuur. Voorbeelden hiervan zijn:
 - De visstand gaat achteruit.
 - De vogelstand gaat achteruit, onder meer door gebrek aan geschikte broed- of rustgebieden en de vele ratten.
 - Op sommige plaatsen gaat de konijnenstand achteruit.

Delfstoffenwinning

- De huidige wet- en regelgeving alsmede besluiten (zoals die van de delfstoffenwinning), die strijdig zijn met hetgeen in de Agenda is opgenomen dienen zodanig te worden omgebogen dat er sprake is van verbindende economie en ecologie.
- De negatieve effecten van de zoutwinning in de Waddenzee zijn evident, dit soort zware industriële activiteiten horen niet in een internationaal natuurgebied.-
- In de Agenda wordt andere delfstoffenwinning, waaronder de zoutwinning maar ook zandwinning, schelpenwinning en de Noordzeekustzandsuppletie gemist. Al deze activiteiten ontberen volgens de bewoners een duurzaamheidstoets.
- Er vindt momenteel te weinig onderzoek plaats naar een mogelijke samenhang van de geomorfologische processen in de Waddenzee in relatie tot de Noordzeezandsuppleties.
- Het lijkt wenselijk om met de nieuwste inzichten rond de methaanuitstoot van aardgaswinningslocaties, deze te betrekken bij de Waddenagenda, omdat deze ontwikkeling een significante invloed kan hebben op het klimaatbeleid voor het Waddengebied.
- Het principe 'hand aan de kraan' werkt niet. Tegen de tijd dat de hand aan de kraan moet worden ingeschakeld is er veel tijd verloren gegaan met onderzoek, dit kost tijd en kan ertoe leiden dat bij het afwachten van de antwoorden de gehele situatie verder verslechtert.

Industrie en Defensie

- Er staat nu niets over industrie in de Agenda en daarmee is deze niet volledig, juist daar waar het vervuilende industrie betreft. Datzelfde geldt voor bepaalde activiteiten in de Eemshaven.
- Er zal veel kritischer moeten worden gekeken naar de toelaatbaarheid van bedrijven op de aanwezige industrieterreinen. Als voorbeeld wordt genoemd een afvaloven in Harlingen.

- Ook wat betreft de status van Particularly Sensitive Sea Areas (PSSA) is de agenda bijzonder passief.
- Men moet zich afvragen of het nog van deze tijd is dat in een internationaal natuurgebied intensieve defensie-oefeningen worden gehouden, mede in het licht van het geschetste vergezicht in deze Agenda.
- Voorgesteld wordt bij een wijziging van de inrichtingslocatie voor de Schietrange Vliehors te inrichting, deze niet te verplaatsen naar de Waddenzee, maar aan de kant van de Noordzeekustzone te laten.

Recreatie en toerisme

- De vraag is met betrekking tot de toename van toerisme en recreatie of dit niet iets is dat elke gemeente zelf moet en kan bepalen.
- Het zou een goede zaak zijn wanneer aan de vaste landkust van de Waddenzee wel meer toeristen kunnen komen en niet op de eilanden, omdat nu al de eilanden dreigen te bezwijken onder de hoeveelheid toeristen met alle schadelijke gevolgen van dien.

Inhoud van de Agenda

- Aangegeven wordt dat in deze Agenda men eigenlijk in principe alles wil en geen keuzes wil maken. Maar juist daardoor blijft alles zoals het is en verslechtert de situatie alleen maar. In de agenda is voornamelijk te lezen WAT er dient te gebeuren met het gebied en niet HOE.
- Bij de doelstellingen op de 4^e alinea staat de natuur en de ontwikkeling hiervan voorop evenals de unieke waarden. De vraag is: wie bepaalt deze waarden en geldt dit voor de mensen die in die natuur wonen en werken? Door kleinschalig historisch gebruik is deze natuur ook grotendeels ontstaan dankzij de bewoners en het, soms oeroude, mede gebruik van deze natuur.
- Daar waar de nadruk in beginsel lag op de Waddenzee, is nu het gehele Waddengebied meegenomen in deze Agenda. Dat laatste lijkt logisch, maar nu wordt in deze visie ook de Waddeneilanden en het Noordzeestrand betrokken. De gevolgen hiervan zijn niet duidelijk.
- De PKB Waddenzee kende in zijn opbouw van beleid een hiërarchie voor de Waddenzee: hoofdfunctie natuur met beperkt menselijk medegebruik. In de voorliggende agenda lijkt sprake te zijn van nevenschikking van functies.
- Een ander principe is het adaptief werken in een dynamische omgeving. Dit zou op bepaalde momenten kunnen strijden met het milieuprincipe van het voorzorgbeginsel.

Havens en bedrijven

Bereikbaarheid

- Om de toekomstige bereikbaarheid te garanderen is een aantal strategieën opgenomen. Eén daarvan is de strategie om de trajecten met bijbehorende streefdiepten en breedten, ook op de lange termijn te blijven garanderen. De havens gaan ervanuit dat tenminste deze breedtes en dieptes in stand worden gehouden zodanig dat de bereikbaarheid gewaarborgd blijft.

Recreatie en toerisme

- Een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de economische doelstellingen ligt op het gebied van recreatie en toerisme en/of is gerelateerd aan maritieme ontwikkelingen.
- Het bedrijfsleven ondersteunt het beeld dat wordt geschetst voor recreatie en toerisme op de Waddeneilanden, waarbij wordt aangetekend dat dit v.w.b.de Waddeneilanden nog steeds de belangrijkste economische sector is zonder aantasting van de eigen unieke waarden, cultuur en leefbaarheid van de eilanden.
- Het bedrijfsleven ondersteunt het beeld dat veerhavens niet uitsluitend een opstapplaats zijn voor de veerboot naar de eilanden, maar ook recreatief aantrekkelijk vanwege de omgeving en de achterliggende historische havensteden wordt juist bevonden. Dit sluit aan bij het zogeheten Loods-project wat een opwaardering van de uitstraling van de veerhaven op Texel beoogt.

Achteruitgang van de natuur

- Gesteld wordt dat in de ontwerp-Agenda een heldere uitwerking van de hoofddoelstellingen en daaraan gekoppelde criteria voor toekomstige besluitvorming onvoldoende uit de verf komen.
- Wat betreft het Rapport Evaluatie Structuurvisie Waddenzee (SVW): het SVW-doel 'duurzame bescherming van de Waddenzee als natuurgebied' is redelijk op orde. Het SVW-doel 'ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied' is in gang gezet, maar nog onvoldoende gerealiseerd. In en rond het stedelijk gebied hebben op een aantal plaatsen ontwikkelingen plaatsgevonden die vanaf de Waddenzee goed zichtbaar zijn en een aantasting vormen voor de landschappelijke kwaliteiten, zoals open horizon en duisternis.
- Er is zorg voor de aantasting van de belevingswaarde van de Waddenzee en het gevoel van toenemende onveiligheid door snelvarende motorschepen (met passagiers). Mogelijke maatregelen worden hierbij voorgesteld.
- De energietransitie is cruciaal om het Waddengebied en haar unieke droogvallende platen te beschermen tegen zeespiegelstijging.

Landbouw

Invloed op aanliggend gebied, belangen landbouw ondergeschikt aan natuur

- Grootste bezwaar is de strekking van de Agenda dat de positie van de huidige landbouw ondergeschikt wordt aan de natuur en toeristische doelen voor het waddengebied.
- Er wordt bezwaar gemaakt tegen het meenemen in de Agenda van landbouwgrond in het noordelijk kustgebied in Noord-Holland, Fryslân en Groningen.
- Belanghebbenden zijn niet gehoord bij het opstellen van de ontwerp-Agenda.
- Er dient een nieuwe dialoog gevoerd te worden waarbij alle stakeholders alsnog een kans krijgen hun input in te leveren.

Voedselzekerheid

- Uitbreiding van het Waddengebied tot de goede landbouwgronden betekent de vernietiging van een belangrijke economische activiteit.

- Het belang van voedselvoorziening en landbouw moet een prominentere plek in de Agenda krijgen.
- De pootgoedteelt in de Waddenregio zorgt voor voedselzekerheid in Europa, het Midden Oosten en delen van Afrika.

Maatregelen die nadelig zijn voor landbouw en cultuurhistorische waarde

Verzilting:

- Er zouden geen acties moeten plaatsvinden die de zoetwatervoorziening in het gebied in gevaar brengen, zoals binnendijkse kleiputten, binnendijkse slibinvang (=ontpoldering) en geleidelijke overgangen tussen zoet en zout water.
- Zilte teelt is economisch niet aantrekkelijk en een niche markt.
- Agrariërs willen geen zilte teelt, ze hebben hun bedrijfsvoering ingericht op akkerbouw, veehouderij, vollegronds groenteteelt en hebben daar fors in geïnvesteerd).
- Zout water op kleigrond is een vrijwel onomkeerbaar proces in de bodem en maakt hoogwaardige pootgoedproductie en teelt van alle cultuurgewassen in de noordelijke kleischil onmogelijk.
- Ecologie en economie in balans dienen in balans te zijn. De kosten van ecologische maatregelen zoals zout/zoet verbindingen onder de zeedijk, zouden door de overheid moeten worden gedragen, en ecologische winst worden vergoed aan degenen die daardoor schade lijden.

Benoemen zomerpolders als kernwaarde van het Waddengebied

- De benoeming van de zomerpolders als een belangrijke kernwaarde van het Waddengebied wordt gemist in de Agenda.
- Het agrarisch gebruik in de zomerpolders, maar ook op de kwelders is eeuwenlang kenmerkend voor het gebied Noord-Fryslân Buitendijks en kan buitendijks ook een belangrijke rol spelen in de diversiteit en verscheidenheid.
- De pilot met cyclisch kwelderbeheer is voor de zomerpolders desastreus en staat haaks op de cultuurhistorie.
- De zomerpolders kunnen een belangrijke rol spelen in de broedsuccessen van weide- en wadvogels.
- Grasland is voorts een zeer belangrijke factor in de CO₂ opslag. De zomerpolders en kwelders zijn zeer grote CO₂ binders .
- Beweiding met vee draagt eraan bij dat het gebied aantrekkelijk blijft voor recreanten.
- De zomerpolders en kaden dienen de veeveiligheid (vluchtplaatsen) bij hoogwater.
- De zomerpolders en kwelders bevatten een zeer goede kwaliteit gras met veel mineralen. Dit levert een unieke gezonde voeding voor de dieren op.

Landbouw en ecologie

- De landbouw heeft altijd de rol van natuurbeheerder gehad. Laat de boer vooral mee blijven doen om de natuur structureel te behouden.
- De pootaardappelteelt heeft altijd samen kunnen gaan met de natuur in het Waddengebied.

- Natuurinclusieve landbouw in de zomerpolders kan een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van het waddengebied.
- De uitbreiding van binnendijkse broedplaatsen, hoogwatervluchtplaatsen en foerageergebieden voor vogels, en ontwikkeling van binnendijkse zilte natuurgebieden gaat waarschijnlijk ten koste van vruchtbare landbouwgrond.
- Het bevorderen van binnendijks broeden van Waddenvogels is niet verstandig, omdat ze daar zullen worden verjaagd zodra ze de gewassen aantasten. De suggestie wordt gedaan om buitendijks een vogelgebied te creëren middels een zomerdijk en vogeleilanden.

Visserij

Visserij, ecologie en economie

- Er wordt in de huidige formulering van de hoofddoelstelling van de Agenda geen ruimte gegeven aan de visserij die zich naar aard en omvang verhoudt tot de ecologische draagkracht van het Wadden ecosysteem.
- De visserij is graag bereid de visserijinspanning te sturen op een wijze waarbij ecologie en economie elkaar versterken.
- De visserijsector is druk bezig invulling te geven aan een adequaat en transparant toezicht- en handhavingssysteem. Echter, hiervoor is de medewerking van de overheid noodzakelijk.
- De visserij is geïnteresseerd in een aanbod om te saneren als er goede regelingen komen.
- Het streven naar een gezond klimaat is essentieel, maar de Nederlandse overheid leidt momenteel aan tunnelvisie.
- Het Waddengebied en de Waddenzee is een internationale aangelegenheid die ook op internationaal vlak moet behandeld worden. Er zou afstemming moeten zijn tussen de verschillende landen waaraan de Waddenzee grenst.
- Om ecologie en economie te verbinden zou een pilot gestart kunnen worden. Dat betekent met name dat Brussel hierbij betrokken moet worden. Er zou een start moeten worden gemaakt door de al bestaande kennis uit onderzoek in kaart te brengen en te clusteren.

Vissoorten op de Waddenzee

- Ten aanzien van de beschikbare ruimte voor de (garnalen)visserij dient er voldoende visgebied over te blijven om een rendabele bedrijfsvoering te kunnen bewerkstelligen.
- De Waddenzee speelt voor de Nederlandse hengelsportsector een wezenlijke rol. Ze is de bron van de wadpier, het belangrijkste zeeaas voor hengelsporters.
- Van beëindiging van de mechanische pierenwinning kan geen sprake zijn zonder alternatief. Dit zou een toename betekenen van het handmatig spitten van wadpiëren en verstoring tijdens laag water, een hogere druk op de wadbodem omdat er meer bodem wordt bewerkt, enzovoorts.
- Kweek van wadpiëren voor de hengelsport is naar de huidige inzichten nog niet goed mogelijk. Nader onderzoek is daarvoor noodzakelijk.
- Alternatief tekstvoorstel: Het beëindigen van de pierenwinning zal per 1 januari 2030 plaatsvinden mits er een technisch en economische haalbaar kweekalternatief beschikbaar is.

Natuur en milieuorganisaties

Lacunae in de Agenda

De belangrijkste kritiekpunten op de Agenda van natuur-en milieuorganisaties zijn:

- Er worden geen beleidskeuzes gemaakt, gemist wordt een ambitieuze visie, op basis waarvan de verbetering van de natuur en de bescherming van het landschap nu echt gerealiseerd gaat worden.
- De Agenda lijkt vooral een opsomming van sectorale wensen in plaats van bij te dragen aan het gewenste integrale beleidskader.
- De Agenda stelt kaders en normen, maar lijkt voorts vooral op goede intenties en vrijblijvendheid gebaseerd.
- De Agenda bevat geen duidelijke strategie om de hoofddoelstelling van 'een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied' te bereiken en geen keuzes die dit mogelijk maken.
- De Agenda geeft geen duidelijkheid over hoe de hoofddoelstelling "Verbetering van de natuur en het koesteren van het open landschap" gehaald kan worden.
- In de Agenda wordt vrijwel geen aandacht besteed aan de samenhangende maatregelen die nodig zijn om zowel in het Waddengebied als in het IJsselmeergebied een robuuste natuur tot stand te brengen.
- De Agenda stelt dat het "De grote uitdaging is voor het Waddengebied is om de energietransitie vorm te geven in een kwetsbaar gebied". Er lijken sindsdien geen stappen genomen te zijn om te komen tot een manier waarop deze uitdaging aangepaan wordt.
- In de Agenda wordt niet helder gemaakt hoe de energietransitie in het Waddengebied vormgegeven wordt zonder negatieve effecten op natuur en landschap.

Voorgestelde aanpassingen aan de Agenda

- In het Uitvoeringsprogramma dient een actie opgenomen te worden voor het verbeteren van de handhaving,
- In de Agenda zou moeten worden opgenomen dat bij kennislacunes het voorzorgsprincipe wordt toegepast daar o.m. het 'hand aan de kraan'-principe, dat geïntroduceerd is voor de gaswinning, in strijd is met het voorzorgsprincipe.
- In de Agenda zou moeten worden opgenomen dat pas als de natuurlijke belastbaarheid van het gebied geborgd is, er ruimte is voor exploitatie door de mens. Er lijkt nu niemand eindverantwoordelijkheid te nemen voor deze kwetsbare waddennatuur.
- In de ontwerp-Agenda ontbreekt de notie om te kijken naar het versterken van het ecosysteem om de effecten van klimaatverandering te verkleinen.
- in de Agenda dient een heldere omschrijving van de stand van zaken rond de hoofddoelstelling op te nemen, inclusief een analyse van zaken die het behalen van de hoofddoelstelling belemmeren en kansen die het behalen van de hoofddoelstelling bevorderen.
- In de Agenda dient een betere definitie te komen van wat 'behoud van het open landschap' inhoudt, zodat dit beter gehandhaafd kan worden.

Achteruitgang natuur

- De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is en blijft 'een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap'. Duidelijk is dat het realiseren van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee, ondanks jarenlange inspanningen, niet gelukt is.
- Het overgrote deel van de Waddenzee is in een zeer ongunstige ('Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken' en 'Estuaria') of matige ongunstige ('Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten') staat van instandhouding.
- Het is zorgelijk dat er geen grenzen worden gesteld aan gebruik en exploitatie van de Wadden. Harde en heldere grenzen, nodig om de natuur te beschermen zijn nodig.
- De gaswinning moet definitief worden stopgezet. Groningen heeft geleerd dat kwetsbare gebieden ondergronds met rust moeten worden gelaten.
- De ecologische waarde dient boven de economische waarde te worden gesteld als het om de Wadden gaat. Het actief aantrekken van recreanten is in het geheel niet in het belang van deze natuur.
- Geen horizonvervuiling. Dus, geen windmolens in de Waddenzee.
- Er moet worden samengewerkt met Duitsland en Denemarken om één sterk Waddengebied te verkrijgen.